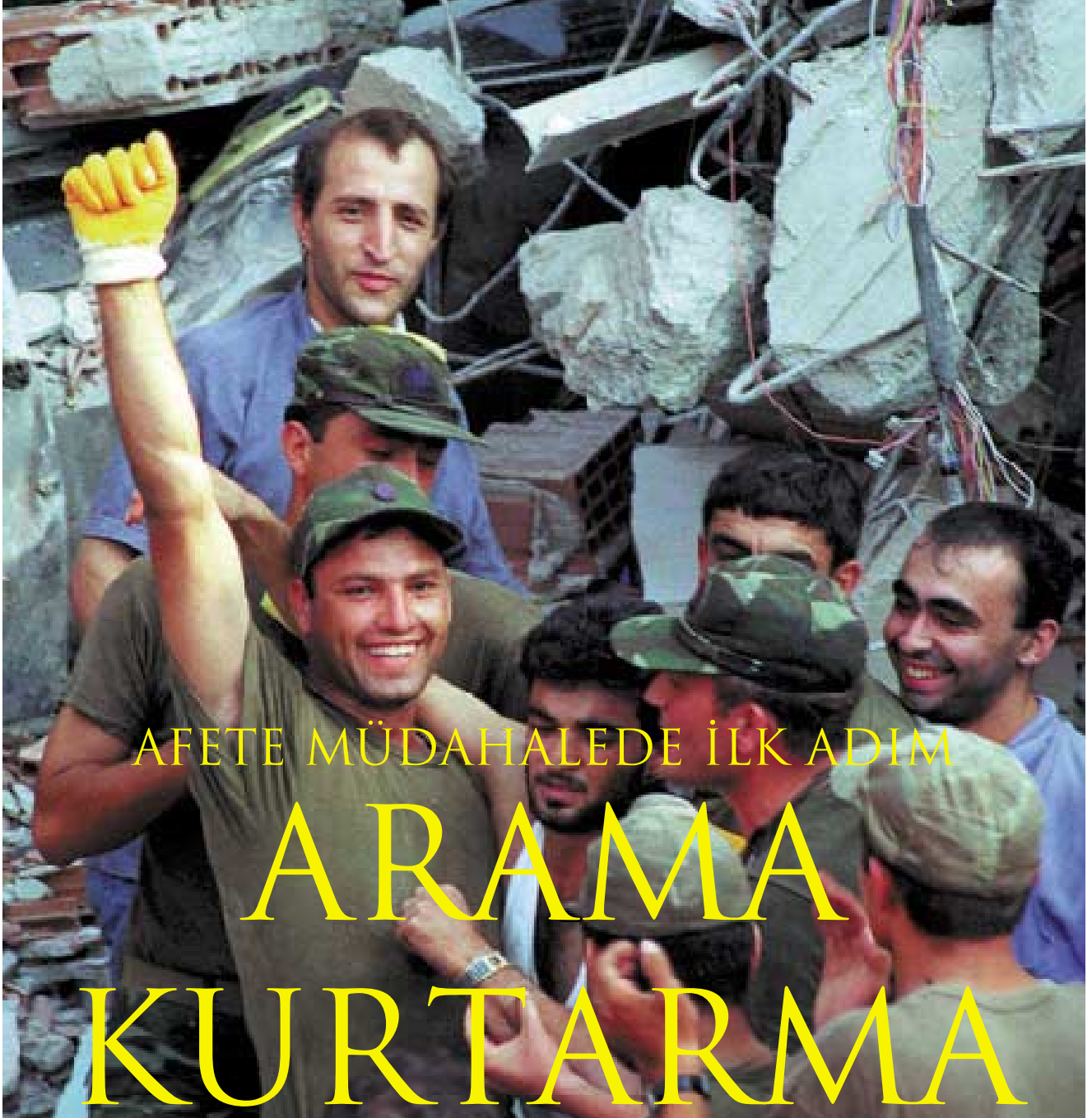

Fotoğraf: AA

Depremden ya da herhangi bir afetten sonraki ilk altı saatin en kritik saatler olduğunu, enkaz altında kalanlara yardımın en etkili biçimde bu süre içinde yapılabileceğini hepimiz öğrendik.

Elbette arama-kurtarma çok ciddi bir iş ve bu konuda ciddi eğitimler almış olan kişilerce yapıldığında daha etkili sonuçlara ulaşıyor. Ne var ki, bir afetten sonraki ilk altı saat içinde bir arama-kurtarma ekibinin olay yerine ulaşma olasılığı genellikle çok zayıf. Bu nedenle, bu kritik saatlerde insanların kendi başlarının çaresine bakmaları gerekiyor.

Özellikle 17 Ağustos 1999 sabahı tüm Türkiye bu gerçeği en acı şekliyle gördü. Bu nedenle hemen hemen tüm illerde, büyük şirketlerde, belediyelerde gönüllü ya da görevli arama-kurtarma ekipleri kuruldu. Bu ekipler, birtakım hazırlıklara girişti, çeşitli kurumlardan ya da başka ekiplerden eğitim aldılar, ekipman satın aldılar, arama-kurtarma yapmak üzere örgütlendiler, hatta kimi afetlerde bölgelere gittiler. Peki, ama arama-kurtarma nedir? Arama-kurtarmacı olmak kolay

bir iş midir? Her isteyen olabilir mi?

Yanıt, 1994'te kurulan ve bugüne değin birçok arama-kurtarma olayında görev alan Orta Doğu Arama Kurtarma Dağcılık ve Doğa Sporları Derneği üyesi (ORDOS) Burçak Özoğlu'ndan ve derneğin eğitim programından geliyor:

ORDOS, dağda ve doğada arama kurtarma alanındaki birikimini değerlendirerek, uzmanlaşmaya yönelmiş, takım üyeleri için dört yıllık bir süreye yayılan dağcılık eğitim programını,

arama kurtarma özelinde düzenlediği eğitimlerle de geliştirmiş. Farklı ülkelerden uzmanlarla ortak çalışarak, kendi yaklaşımını ve bilgisini zenginleştiren ORDOS, gerekli eğitim, deneyim, ekip, ekipman ve örgütsel işleyişini de tamamlamış. Bu süreç içerisinde hem uygulamalı eğitimlerde, hem de gerçek kazalarda deneyim de sağlanmış. Gerçekte, bütün bu eğitim ve hazırlık aşamalarından arama-kurtarma işine soyunan tüm ekiplerin geçmesi gerekiyor.

Acil durum ya da afet yönetimi diye adlandırabilecek bütünün, acil müdahale aşamasında tanımlanan etkinliklerin bir kısmı olduğunu söyleyen Burçak Özoğlu, bunun, acil durum sonrasında içinde bulunulan durumdan kendiliğinden kurtulma ya da yaşama dönme olanağı çok düşük afetzedelerin, aranması, kurtarılması ve yaşama döndürülmesi çabaları olarak detaylandırılabileceğini söylüyor. Arama-kurtarmanın bu tanımı, birkaç vurguyla geliştirilebilir. Öncelikle arama-kurtarma, merkezi olarak örgütlenme

si gereken bir bütünün parçası. Afet ve acil durum yönetiminde, afet sonrası müdahale aşamasında arama-kurtarmanın yanı sıra, acil tıbbi müdahale, ulaşım, temel hizmetlerin kurulması, barınma, tahliye vb. gibi birden fazla bileşen var. Burada önemli olan, bunların tümünün bir arada ve eşzamanlı olarak gerçekleştirilmesi gerekliliği. Özoğlu'na göre ikinci önemli nokta, arama-kurtarma etkinliğinin, anlık olarak örgütlenememesi; kapsamlı ve ayrıntılı bir bilgi birikimi, çok boyutlu bir eğitim süreci ve sağlam bir örgüt-

lenme yapısı gerektirmesi. Son olarak, arama-kurtarma, profesyonel bir yaklaşımla örgütlenmekle birlikte, ilke olarak gönüllülüğe dayanıyor; hiçbir çıkar gözetilmeden ve kâr elde edilmeden yapılmak zorunda.

17 Ağustos Marmara Depremi öncesinde, ülkemizde arama-kurtarma ekiplerinin sayısı bir elin parmaklarını geçmezken, bugün birçok ekip var. Bu ekipler gerçekten arama-kurtarma yapma konusunda yetkin mi? Özoğlu, Türkiye'de afet ve acil durum yönetimi anlamında dengesiz bir gelişme olduğu-

Sivil Savunma Genel Müdürlüğü

Arama-kurtarma konusunda, gerek 1999'da yaşanan depremler sonrasında, gerekse yurtdışındaki afetlerdeki çalışmalarıyla Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, yetkin kurumlardan birisi olduğunu gösterdi. Yaşanan afetler sonrasında artırdığı ekipman kapasitesiyle, 1999 sonrasında sayılarını 3'ten 11'e çıkardığı birlikleriyle ve gönüllü kuruluşlarla yaptığı işbirliğiyle gerek afet öncesi eğitim, gerekse olası bir afete müdahale potansiyelini artırarak hazırlıklarını sürdürüyor. Ayrıca bu yılın sonunda Ankara'da tamamlanması beklenen "Deprem Simulasyon Merkezi"yle hareketli bir platformda, bir evde depremin etkisini canlandırabilecek bir merkez oluşturacak. Türkiye'de, hatta belki de dünyada tek örnek olan bu merkezin, eğitim amaçlı kullanılması planlanıyor. **17 Ağustos 1999 sonrasında yaşanan süreçleri, arama-kurtarma konusunda gönüllü ekiplerle koordinasyonu nasıl sağladıklarını, afete hazırlık konusunda neler yaptıklarını Genel Müdür Atilla Özdemir'e sorduk:**

Özellikle İzmit ve Düzce depremine kadar Sivil Savunma'nın , görevlerinden biri olan afete müdahale konusunda kendisini yeterince geliştirme olanağı bulamamasının nedeni, 1958'de yürürlüğe giren 7126 sayılı Sivil Müdafaa yasasının, önceliği, olası bir savaşta sivil halkı nükleer silahların olumsuz etkilerinden korumaya vermiş olmasıydı. Ancak, yaşadığımız iki büyük depremden sonra yasal düzenlemelerle, kurum bugün afete müdahale konusunda dünyanın önünde gelenlerinden biri konumunda. Bu düzenlemelerle 11 il merkezinde arama-kurtarma birlikleri kuruldu. Bölge esasına göre çalışan bu birlikler, Ankara, İstanbul, Sakarya, Bursa, İzmir, Afyon, Adana, Diyarbakır, Samsun, Erzurum ve Van illerinde bulunuyor. Bunlar, 120'şer kişilik arama kurtarma teknisyeni kadrolarına sahip, afete müdahale için gerekli her türlü teknik araç gereçle donatılmış, kurtarma araçlarına sahip birlikler. Henüz araç gereç ve personel yönünden tam istediğimiz sayıya ulaşamadık. Bu illerin dışındaki illerde de, ilin büyüklüğü, deprem bölgesine yakınlığı, taşıdığı deprem riskinin boyutu dikkate alınarak 10-30 kişilik arama kurtarma

ekipleri de yine aynı kararnameyle kuruldu. Göreve başlayan personel Ankara'da Sivil Savunma Kolejinde arama kurtarma teknikleri, ilkyardım, arama kurtarma gereçlerini kullanma ve diğer bazı sosyal faaliyetleri de yürütecek şekilde ciddi bir eğitimden geçiyor.

Türkiye'nin neresinde afet olursa olsun, İzmit ve Düzce depremlerinin olduğu zamandaki durumdan çok daha hazır durumdayız. Bunun ilk uygulamasını 3 Şubat Afyon depreminde gördük. Depremi haber aldıktan sonra çok kısa bir süre içinde öncelikle Afyon merkezindeki arama kurtarma birliği olay yerine hızla ulaştı. Afetin boyutunun ne olduğunu ilk saatlerde kesin olarak bilemediğimiz için Ankara, Sakarya, İzmir ve Bursa ekiplerinin bir kısım ekipman ve personelini

hızla deprem bölgesine ulaştırdık. Aynı gün öğleden sonrasında 40 araç ve 200 personelle deprem bölgesindeydik. Haber alındıktan kısa süre sonra yola çıkacak duruma gelen ekiplerimiz, lojistik desteği de beraber götürerek, olay yerine hızla ulaştı.

Genel Müdürlük olarak yaptığımız iş sadece afet olduktan sonra afete müdahale değil. Afet öncesi gerek Ankara'da Sivil Savunma Koleji'nde gerekse 11 il merkezindeki arama kurtarma birliklerinde, il ve ilçelerdeki Sivil Savunma müdürlüklerimizde vatandaşlara, kamudan ve özel kuruluşlardan personele afet öncesi eğitimi veriyor. Okullarda öğrencilere yönelik konferanslar veriliyor. Ayrıca, kendi kurumunda eğitim çalışmaları-

nı sürdüreceğiz eğitimciler de yetiştiriyoruz. Bu çerçevede gönüllü kuruluşlara da eğitim veriyoruz. Gönüllü kuruluşların afete müdahalede bizimle eşgüdüm içinde çalışmalarıyla ilgili olarak 2000 yılında bir "Gönüllülerin Sivil Savunma Hizmetlerine Katılma Esasları Yönergesi" hazırlandı. Biz bu yönerge esasları çerçevesinde yerel bazda çalışan gönüllü kuruluşlarla il sivil savunma müdürlüklerinde, yani valiliklerde, ülke çapında faaliyet gösteren gönüllü kuruluşlarla da genel müdürlüğümüzde bir protokol imzalıyoruz. Kendilerine bizim tarafımızdan hazırlanmış fotoğraflı ve onaylı kimlik belgeleri veriyoruz. Gönüllü kuruluşlar, bu protokolü yaparak, afet bölgesinde sivil savunma ekiplerimizle eşgüdümlü bir biçimde görev yapıyorlar. Herhangi bir gönüllü kuruluşun afet bölgesinde Sivil Savunma Genel Müdürlüğü'nden bağımsız olarak tek başına çalışması söz konusu değil; bu da bir tür denetim olanağı sağlıyor. Afet sırasında illerde kurulan kriz masalarında sivil savunma yetkilileri görev alıyor. Afet bölgesine gelen gönüllü kuruluşların eğitim belgeleri, araç ve gereçleri değerlendirildikten sonra yine sivil savunma teşkilatındaki arkadaşların gözetiminde çalıştırılıyor. Ama öncelik, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü'yle ya da illerde valiliklerle protokol yapan gönüllü kuruluşlara aittir.

Teşkilatımız ayrıca, yaşanan büyük depremler sonrasında ciddi bir teknolojik atılım içinde. Kendi bünyemizdeki değişimlerin yanı sıra, ekipmanlarımızı da geliştirdik. Arazi araçlarımız var; 60 tona kadar ağırlığı kaldırabilen hava yastıkları; beton ve ahşap kesme, delme, ayırma araçları; göçük altında canlı ya da cansız insan olup olmadığını belirlemeye yarayan dinleme cihazları; göçük altına indirebileceğimiz kameralarımız; çok zayıf sesleri tespit edecek ses cihazımız var. Eğitim merkezlerinde, bazı arama kurtarma birlik müdürlükleri bünyesinde eğitilmiş 12 köpeğimiz var. Hedefimizse her birliğimizde 5'er yetişmiş köpeğin bulunması. Ayrıca merkezlerimizde, halkın talep etmesi halinde onların köpeklerini de parasız olarak eğiterek bir afet anında, gönüllü olarak onların da hizmete katılmasını sağlama çalışmaları başlatılmış durumda.

nu düşünüyor. Özellikle deprem gibi afetlerde arama-kurtarma, işin son ve belki de en az kritik aşaması. Örneğin, “dünyadaki büyük depremler sonrasında yapılmış çalışmalardan elde edilen rakamlara bakıldığında görüyoruz ki, depremde enkaz altından canlı çıkanların yalnızca %3’ü uzman arama kurtarma etkinliği sonucu kurtuluyor. Geri kalanlar, kendi çabaları ya da çevredekilerin yardımlarıyla enkazdan çıkanlar” diyen Özoglu, bunun, arama-kurtarmanın son derece teknik ve uzmanlığa dayalı bir iş olduğu anlamına geldiği görüşünde. Bu nedenle de arama-kurtarma ekiplerinin, sanıldığından aksine kalabalık sayılarda gönüllünün değil, az sayıda uzmanın örgütlü çalışmasına dayandığını da ekliyor. Bunun yanında, herhangi bir afette kaybın en aza indirilmesi, arama-kurtarmayı önceleyen aşamalara bağlı. Afete hazırlıklı olma, zararı azaltma ya da önleme diyebileceğimiz aşamalar, müdahalenin kendisinden önce gelmeli.

Birçok arama-kurtarma ekibimiz var olmasına var da, bunlar arasında bir işbirliği var mı? Bir afet durumunda bu ekipler nasıl hareket edecek? Birbirinin devamı ya da alt kümesi olan ekipler arasında bir koordinasyon var elbette. Ancak, ne yazık ki bir afet anında bütün bu ekipleri biraraya toplayacak ya da uyumlu ve kontrollü hareket etmelerini sağlayacak bir ulusal arama-kurtarma planımız yok. ORDOS, 1999 yılında bu yönde bir çalışma yapmış. Hazırladıkları ulusal arama-kurtarma örgütlenmesi taslağı, özünde, koordinasyonu merkezi olarak sağlanacak yerel arama-kurtarma birimlerinden oluşan bir yaygın örgütlenme şemasından oluşuyor. Önemli buldukları şey, nokta tekil birimlerin (sivil ya da resmi örgütlenmeler) standardizasyonunun, denetiminin ve ortak çalışmasının örgütlenebilmesi. Bunun dışında bu işte yer almak isteyen her birimin kendi iç örgütlenmesini de tamamlaması gerekiyor elbette. Burada örgütlenme şeması, arama-kurtarma takımları, ulusal arama-kurtarma sistemi ve halk birimlerinden oluşuyor. Böyle ulusal ölçekli bir arama-kurtarma ana planında, devlet birimleri arası işbirliği ve eşgüdümün programlanması, sivil örgütlerin eşgüdümü, denetlenmesi ve desteklenmesi esas alınmalı.

Arama ve Kurtarma Derneği (AKUT)

Bilim ve Teknik, 1999 depremindeki başarılı çalışmalarıyla ünlenen AKUT yöneticisi Nasuh Mahruki'ye topluluğun hazırlıklarını sordu.

BTD- 99 depreminden bugüne, AKUT'un yaptığı çalışmalardan söz edebilir misiniz?

N.M.- Amerika'ya 3 eğitimimizi yolladık ve FEMA'dan (Federal Emergency Management Agency) değişik konularda ve seviyelerde kurslar aldık. Bugün bu eğitimleri Türkiye'de hem kendi üyelerimize hem de ilgili kişi ve kurumlara veriyoruz. Arama-kurtarma alanındaki uluslararası kaynakları zaten yoğun olarak takip ederdik, aynı çalışmalarımız halen devam ediyor. Ayrıca İskender İğdir Eğitim Merkezimiz'de yoğun olarak eğitim çalışmalarımız sürüyor. Katıldığımız her bir operasyon da bizim deneyimimizi artırıyor. Atina, Tayvan, Hindistan depremleri ve Mozambik seli gibi.

BTD- Yabancı arama-kurtarma ekipleriyle kendinizi karşılaştığınızda, bilgi, ekipman ve örgütlenme yapısı açısından nerede olduğunuzu düşünüyorsunuz?

N.M.- Deprem konusunda çok deneyimliyiz. Bir de sporcu kökenli ve disiplinli bir ekip olduğumuz için, standart prosedürlerin üzerinde bir fiziksel performans gösterdiğimizizi düşünüyorum. Örgütlenme ve yapılanma konusunda da 1999 yılında profesyonel destek almıştık, o satede örgütlenmemiz çok güçlendi. Ekipman olarak seviyemizin iyi olarak nitelendirilebileceğini düşünüyorum. Ancak ekipman, ucu açık bir başlık, o yüzden tam anlamıyla yeterli demek pek mümkün değil.

BTD- Her isteyen arama-kurtarmacı olabilir mi? Diyelim ki bugün AKUT'un kapısını çalan ve arama-kurtarmacı olmak isteyen birine ne diyorsunuz? Ne gibi eğitimlerden geçiriyorlar, ne zaman yetkin bir arama-kurtarmacı olabiliyorlar?

N.M.- Her isteyen, AKUT'un misyon-vizyon ve değerlerini ve tüzüğünü kabul ederse AKUT'a üye olabilir ama arama-kurtarmacı olmak biraz daha zor. Bunun için belirli fiziksel ve psikolojik yeteneklere sahip olması gerekir. AKUT'un deprem, sel, teknik kurtarma, dağ-çığ kazaları, kan-yan-mağara kazaları gibi farklı ekipman ve farklı fiziksel beceri gerektiren konularda eğitimleri var. Bunların tamamlanması, kişinin kapasitesine ve zaman ayırmasına bağlı; bir de tabii ki kursların dernek içinde açılabilme aralıklarına.

BTD- İstanbul için tasarlanan afet müdahale

AKUT'un arama kurtarmada kullanılan K9 köpekleriyle yaptığı eğitim çalışması.

Fotoğraf: AKUT

planındaki yeriniz nedir? Plana nasıl katkılarda bulunuyorsunuz?

N.M.- Sahip olduğumuz insan kaynakları ve araç-ekipman parkı ile, üzerimize düşeni her zaman ve her koşulda yapabilecek hazırlıktayız. İhtiyaç meydana gelebilecek bölgelerden, bizim sorumluluk alanımıza girecek olanlarına gerekli müdahaleyi yapabilecek hazırlıktayız.

BTD- Türkiye'deki arama-kurtarma yapılanmasıyla ilgili genel görüşleriniz nelerdir? Türkiye geneli için tüm arama-kurtarma ekiplerini kapsayacak bir örgütlenme ya da çalışma yöntemi öneriniz var mı?

N.M.- Türkiye'de bu işin biraz ucunun kaçtığını düşünüyorum. 17 Ağustos sabahı, doğal afetlerde arama-kurtarma misyonunu üstlenmiş sadece bir Sivil Toplum Örgütü varken (AKUT), bugün bu sayı sanırım 500 ile 1000 arasında. Bu, insanların kendi geleceklere sahip çıkması anlamında bir yandan iyi bir gelişme; ama öte yandan, her ekibin ağır kurtarmaya yönelik oldukça pahalı ve bakımı, modeli, yedek parçası zaman içinde sorun olmaya başlayacak, büyük bir yatırım gerektiren ekipman alımına gitmesi de ekonomik olarak bir o kadar da olumsuz. Kitlese bir afette, en çok ihtiyaç duyulacak olan şey, ne yapacağını yapmaması gerektiğini bilen eğitimli-bilgili halkın, ilk müdahaleyi ilk birkaç dakika ve sonraki ilk saatler içinde kendisinin yapması; kendisine, eşine, dostuna, komşusuna yardım etmesi. Daha sonra ağır kurtarma gerektiren, her türlü yüksek teknoloji ürünü arama-kurtarma ekipmanı gerektiren durumlarda da, kurtarmanın profesyonellere bırakılması gerekiyor. Biz bu işi biraz kaçırdık. Herkes ilk yatırımını bu tür ağır arama-kurtarma ekipmanına yapıyor.

Türkiye için tüm ekipleri kapsayacak örgütlenme konusunda, Ankara'da Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kuruldu. Olası bir afette koordinasyonu onlar sağlayacaklar. Bu da zor bir konu. Bölgesel bazda ve bölgesel idarelere bağlı örgütlenmelerin, iyi bir iletişim altyapısıyla acil durumda hızlı ve koordine olacak şekilde hazırlıklı olmaları, sanırım bir başlangıç olabilir.

Fotoğraf: AKUT